

APURAHATUTKIJAN ASEMAN PARANTAMINEN

*Suosituksset sitoumusperustaiseen
tutkimusrahoitukseen*

SISÄLLYS

RAHALLE VASTINETTA, TUTKIJALLE ARVOSTUSTA 3

Tavoite 1: APURAHATUTKIJOILLE TÄYSIVALTAINEN ASEMA 4

Ratkaisu 1: YLIOPISTOSITOUMUKSET TAKAAVAT KUNKIN
APURAHANSAAJAN TUTKIMUSINFRASTRUKTUURIN 4

Tavoite 2: KOTIMAISET SÄÄTIÖT MUKAAN YLIOPISTOJEN
RAHOITUSMALLIIN 5

Ratkaisu 2: YLIOPISTOSITOUMUKSET MÄÄRITTÄVÄT
KUNKIN YLIOPISTON SAAMAN SÄÄTIÖRAHOITUKSEN 5

Suositus: YLIOPISTOKORVAUKSEN MÄÄRÄ 6

Malli: YLIOPISTOSITOUMUKSEN SISÄLTÖ 7

ESIMERKKI APURAHAN MYÖNNÖSTÄ 8

IO+I KYSYMYSTÄ YLIOPISTOSITOUMUKSESTA 10

RAHALLE VASTINETTA, TUTKIJALLE ARVOSTUSTA

Käsillä olevalla ohjeistuksella Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta esittää toimenpiteitä, joiden avulla parannetaan apurahansaaajan asemaa sekä tutkijanuran, säätiöiden ja apurahojen arvostusta.

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta asetti vuonna 2012 erityisen yliopistoyhteistyötoimikunnan pohtimaan säätiöiden rahoittaman yliopistoissa tehtävän tutkimuksen ongelmia ja tekemään esityksiä niiden ratkaisemiseksi. Toimeksiantona oli määrittää ohjearvo apurahatutkijoista perittävistä yliopiston yleiskustannuksista eli ns. overheadista. Tässä ohjeistuksessa puhutaan yliopistokorvauksesta.

Yliopistoyhteistyötoimikunnan puheenjohtajana on toiminut Olavi Nevanlinna (Emil Aaltosen Säätiö) ja jäsenenä Ilona Herlin (Koneen Säätiö), Juhana Lassila (Suomen Kulttuurirahasto), Päivi Tikka (Maj ja Tor Nesslingin Säätiö) sekä Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan edustajina Paavo Hohti, Liisa Suvikumpu, Kai Kilpinen ja Mikko-Olavi Seppälä.

Tilannekartoituksessaan toimikunta näki kaksi keskeisintä ongelmaa: apurahatutkijoiden heikko asema yliopistoyhteisön jäsenenä sekä suomalaisten säätiöiden myöntämän rahoituksen jättäminen pois opetus- ja kulttuuriministeriön vuosiksi 2014–2016 laatimasta yliopistojen rahoitusmallista.

Apurahatutkijoiden osalta tilanne paranisi olennaisesti, jos heidät saataisiin sopimusperusteiseen asemaan omassa yliopistossaan. Säätiöitä suositellaan tästä syystä käyttämään apurahahakemuksissaan yliopistoja velvoittavaa sitoumusmenettelyä.

Toimikunnan esitykset tähtäävät osaltaan suoma-

laisten säätiöiden myöntämän kilpaillun tutkimusrahoituksen liittämiseksi osaksi yliopistojen rahoitusmallia. Tämä edellyttää laskuria, jonka avulla säätiöiden rahoitus tulee näkyväksi ja sen yliopistokohtainen volyyymi voidaan täsmällisesti määrittellä.

Yliopistoyhteistyötoimikunta esittää mahdollisimman yksinkertaista mallia, jossa sitoumuksen avulla on mahdollista määrittää kilpaillun kotimaisen säätiörahoituksen kohdentuminen kuhunkin yliopistoon. Tätä sitoumusta kutsutaan ohjeistuksessa yliopistositoumuksiksi.

Tämä ohjeistus on sovellettavissa myös muissa tutkimuslaitoksissa työskentelevien apurahatutkijoiden yleiskustannuksiin. Toimenpide-esitykset keskittyvät henkilökohtaisina apurahoina maksettavaan tutkimusrahoitukseen, eivät palkkamutoiseen rahoitukseen.

Neuvottelukunta on pohtinut keinoja yhtäältä parantaa apurahatutkijoiden asemaa ja toisaalta saattaa kilpailtu kotimainen säätiörahoitus osaksi yliopistojen rahoitusmallia. Tavoitteena on, että säätiörahoitus olisi houkutteleva vaihtoehto niin tutkijan kuin yliopistonkin näkökulmasta. Tutkija voisi luottaa siihen, että hänen toimeentulonsa ja asemansa vastaa palkkasuhteessa olevan tutkijan asemaa. Yliopistoille säätiörahoituksesta tulisi kilpailutekijä: paljon yksityistä rahaa hankkinut yliopisto saisi lisärahaa myös valtiolta.

Oheisten suositusten tarkoitus on auttaa säätiöitä tavoittamaan nämä päämäärät ja selventää järjestelmää eri osapuolille. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta suosittaa säätiöitä ottamaan tässä annetut ohjeet käyttöön vuonna 2014 alkavissa apurahahauissaan.

Tavoite 1: APURAHATUTKIJOILLE TÄYSIVALTAINEN ASEMA

Apurahatutkijoiden asema yliopistoissa on usein epäselvä. Monilla laitoksilla apurahatutkijoilla on huomoinmpi asema kuin muilla rahoitusmuodoilla työskentelevillä tutkijoilla. Pahimmillaan tutkijoita on pidetty ”ulkopuolisina henkilöinä”, joilta on evätty muun muassa työvälineitä. Kuitenkin apurahatutkijat tuottavat runsaasti tutkimusta, joka julkaistaan yliopiston nimissä ja lasketaan mukaan yliopistojen rahoitusmalliin. Säätiöiden rahoittamat apurahatutkijat ovatkin nimenomaan yliopistoja, tiedettä ja suomalaista yhteiskuntaa hyödyttävä resurssi. Apurahatutkijoiden aseman edistäminen parantaa siis myös tiedettä.

Apurahatutkijan näkökulmasta olennaista on riittävän suurten työskentelyapurahojen myöntäminen, apurahatutkijain vakuutus- ja eläketurvasta huolehtiminen sekä työskentelyedellytysten turvaaminen.

Apurahatutkijan tapaturmavakuutus ja eläkemaksut on hoidettu Melan myöntämän lakisääteisen Myel-vakuutuksen kautta. Myel-vakuutusmaksun suuruus määrittyy työskentelyapurahan määrän ja apurahakauden keston perusteella, ja suuruudeltaan se on noin viisitoista prosenttia työskentelyapurahasta. Monet säätiöt tarjoavat apurahansaajalle myös ylimääräisen sairauslukuun.

Ratkaisu 1: YLIOPISTOSITOUKSET TAKAAVAT KUNKIN APURAHANSAAJAN TUTKIMUSINFRASTRUKTUURIN

Apurahatutkijan täysivaltainen asema yliopistoyhteisön jäsenenä saavutetaan parhaiten saattamalla apurahatutkijat sopimussuhteeseen yliopiston kanssa. Käytännössä tämä toteutuu siten, että apurahahakemuksiin liitetään myös yliopistoa velvoittava sitoumus.

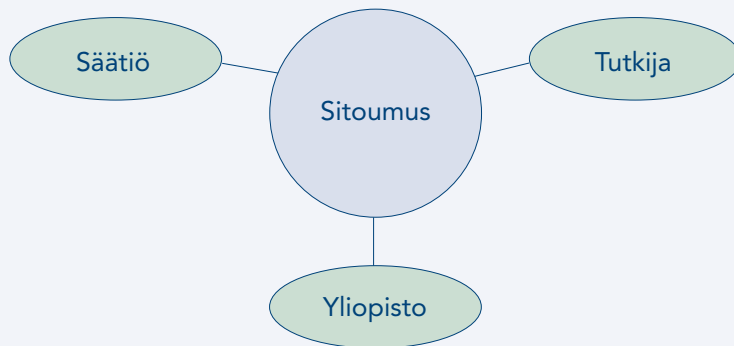
Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta suosittelee, että kaikki apurahoja myöntävät säätiöt siirtävät myöntämään suomalaisissa yliopistoissa työskenteleville tutkijoille sitoumusperusteisia apurahoja. Säätiön, hakijan ja yliopiston välisen sitoumuksen tarkoitus on taata apurahatutkijalle hankkeen toteuttamisen ”tavanomaiset perusedellytykset” eli tutkimuksen luonteen vaatimat tilat ja laitteet samaan tapaan kuin laitoksen

muilla tutkijoilla. Jos hakijalle myönnetään apuraha, sitoumuksesta tulee osapuolia sitova sopimus.

Hakulomakkeisiin tulee entiseen tapaan hakijan sitoumus ja allekirjoitus sekä niiden ohella myös yliopiston auktorisoiman edustajan (tyypillisesti laitosjohtajan) sitoumus ja allekirjoitus. Tämä tarkoittaa, että tutkijan on hankittava yliopiston suostumus hankkeelleen ennen apurahan hakemista, kuten esim. Suomen Akatemiassa on jo pitkään ollut käytäntönä, samoin monissa ulkomaisissa säätiöissä. Yliopistositoumus ei muuta säätiöiden hakulomakkeita tai -käytäntöjä siis kuin yhden allekirjoituksen verran.

Yliopistositoumus

Yliopistositoumus syntyy, kun apurahahakemuksiin liitetään yliopistoa velvoittava sitoumusteksti ja vaaditaan hakijan allekirjoituksen lisäksi myös yliopiston auktorisoiman edustajan allekirjoitus.

Tavoite 2: KOTIMAISET SÄÄTIÖT MUKAAN YLIOPISTOJEN RAHOITUSMALLIIN

Opetus- ja kulttuuriministeriössä vuosiksi 2014–2016 laadittu yliopistojen rahoitusmalli ei toistaiseksi sisällä suomalaisten säätiöiden myöntämää rahoitusta. Mallissa valtionrahoituksen jakautumiseen yliopistojen kesken vaikuttaa niiden hankkima kilpailtu ulkopuolinen rahoitus. Sellaiseksi katsotaan ulkomaisilta säätiöiltä hankittu rahoitus, mutta kotimaiset säätiöt on sivuutet-

tu – vaikka ne rahoittavat yliopistoissa tehtävää tutkimusta sadoilla miljoonilla euroilla vuosittain.

Rahoitusmallin seuraava tarkistuspiste on vuonna 2015. Jotta suomalaiset säätiöt pääsisivät malliin mukaan, tarvitaan pitävää tilastotietoa apurahoitukseen kohdentumisesta eri yliopistoille. Tilastointi on aloitettava vuonna 2014.

Ratkaisu 2: YLIOPISTOSITOUKSET MÄÄRITTÄVÄT KUNKIN YLIOPISTON SAAMAN SÄÄTIÖRAHOITUKSEN

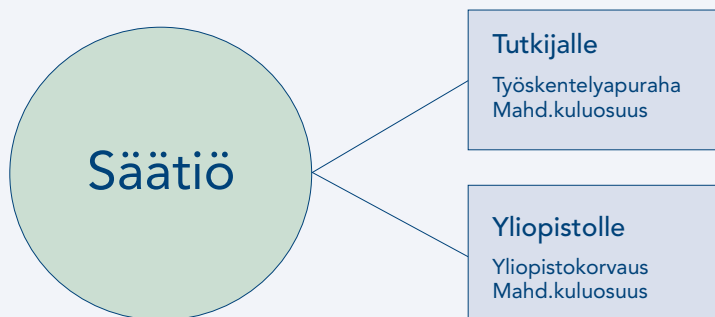
Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan suosituksen mukaan tutkimusrahoitusta myöntävät säätiöt siirtyvät sopimusperusteiseen käytäntöön, jossa kunkin yliopiston saama säätiörahoitus on yksiselitteisesti todennettavissa.

Kätevintä on liittää hakulomakkeisiin sitoumusteksti, joka muuttuu myönteisen rahoituspäätöksen jälkeen osapuolia velvoittavaksi sopimukseksi.

Yliopistositoumus määrittelee, missä yliopistossa (tai tutkimuslaitoksessa) tutkimus tehdään, ja samalla todentaa yliopiston saaman kotimaisen kilpaillun säätiörahoituksen. Kun yliopistot ilmoittavat vuosittain sitoumusperusteisesti saamansa säätiörahoituksen opetus- ja kulttuuriministeriölle, se voi ottaa luvut huomioon yliopistojen rahoitusmallissa.

Yliopistokorvaus tulisi maksaa säätiöstä suoraan yliopistolle

- Myöntö voi sisältää kuluosuuden, jonka säätiö voi maksaa tutkijalle ja /tai yliopistolle
- Apurahansaaja ilmoittaa säätiölle yliopiston pankkiyhteystiedot

Suositus: YLIOPISTOKORVAUKSEN MÄÄRÄ

Yliopistositoumus ja -korvaus koskevat kaikkia apurahamyöntöjä, jotka kuuluvat Myel-vakuutuksen piiriin. Henkilökohtaiseen apurahamyöntöön voi liittyä suoraan yliopistolle osoitettu erä eli yliopistokorvaus, jolla kateetaan yliopistossa työskentelevän apurahatutkijan aiheuttamia kuluja. Kustannukset vaihtelevat eri tieteenaloilla. Tällaisia kuluja ovat tyypillisesti työskentely- ja laboratoriotilat sekä laitteet ja mahdollisuus käyttää tietoliikenne-, puhelin-, posti-, kopiointi- ja kirjastopalveluja. Yliopistokorvauksen ei ajatella kattavan tutkijan matkakuluja.

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta suosittelee yliopistokorvauksen sopivaksi tasoksi seitsemää prosenttia työskentelyapurahan suuruudesta. Tämä koskee niitä säätiöitä, jotka myöntävät henkilökohtaisen apurahan ohella yliopistolle erityisen korvauksen. Toimikunta on perehtynyt yliopistojen ja säätiöiden yleiskustannuslaskelmiin, joiden perusteella seitsemän prosentin suositukseen on päädytty. Laajamittainen yliopistokorvauksiin siirtyminen merkitsee huomattavaa tulonsiirtoa säätiöiltä yliopistoille.

Malli: YLIOPISTOSITOUKSEN SISÄLTÖ

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta suosittelee, että tutkimusta rahoittavat säätiöt sisällyttävät apurahahakemuksiinsa yliopistositoumuksen. Sen sisällön voi muotoilla säätiön kannalta tarkoituksenmukaisesti, ja siihen voi liittää muitakin yliopistoa koskevia ehtoja.

Henkilökohtaisen tutkimusapurahan osalta apurahahakemuksesta ja -päätöksestä olisi käytävä ilmi

1) apurahakauden kesto, 2) tutkijalle myönnettävän työskentelyapurahan suuruus, 3) työskentelyapurahan kuluosuus sekä 4) suoraan yliopistolle mahdollisesti myönnettävän yliopistokorvauksen suuruus.

Oheisessa mallissa on seurattu apurahanhakijan oikeuksien suhteen Suomen Akatemian muotoilua.

Yliopistositoumus

Mikäli apurahanhakija [*lisää apurahanhakijan nimi*] saa Säätiön [*lisää säätiön nimi*] apurahan hakemuksessa mainitun työsuunnitelman toteuttamiseen, [*lisää yliopiston ja laitoksen nimi*] sitoutuu takaamaan hankkeen toteuttamisen tavanomaiset perusedellytykset, jotka määräytyvät tutkimuksen luonteen perusteella. Nämä ovat samat kuin laitoksen muilla tutkijoilla eli työskentely- ja laboratoriotilat, laitteet (mukaan lukien tietotekniset laitteet) sekä tietoliikenne-, puhelin-, posti-, kopiointi- ja kirjastopalvelujen käyttömahdollisuus.

Yliopistolla on oikeus kirjata ja raportoida tässä hakemuksessa mainittu rahoitus yliopiston saamana kilpailtuna kotimaisena säätiörahoituksena.

Yliopiston edustajan allekirjoitus
Nimenselvennys

ESIMERKKI APURAHAN MYÖNNÖSTÄ:

Esimerkkilaskelma 1.

Kun säätiö myöntää hakijalle 25 000 euron työskentelyapurahan johon sisältyy 2000 euron kuluosuus

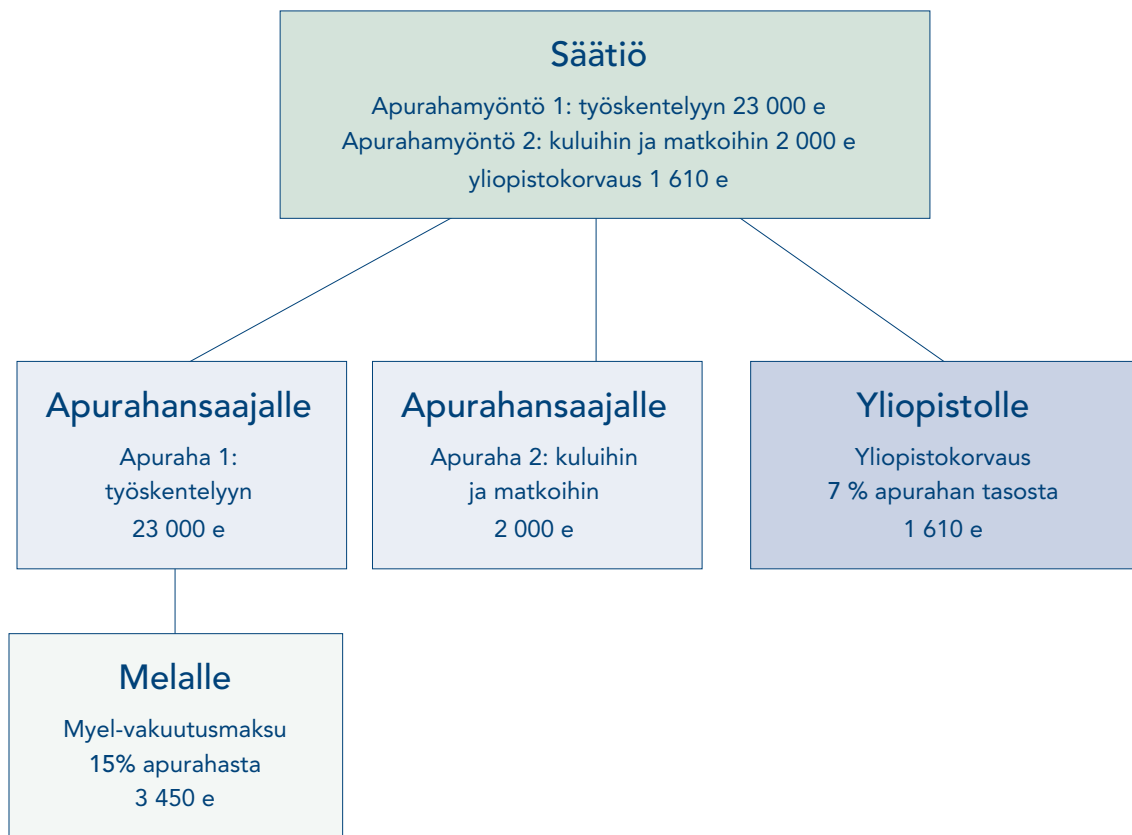
- säätiö maksaa yliopistolle yliopistokorvauksen, jonka laskennallinen suuruus on seitsemän prosenttia 25 000 eurosta eli 1750 euroa.
- apurahansaaja maksaa Myel-vakuutusmaksuna Melalle noin viisitoista prosenttia apurahan 23 000 euron työskentelyosuudesta (eli noin 3450 euroa).

Esimerkkilaskelma 2.

Kun säätiö myöntää hakijalle 23 000 euron työskentelyapurahan sekä erillisenä myöntönä 2000 euron kulu- tai matka-apurahan

- säätiö maksaa yliopistolle yliopistokorvauksen, jonka laskennallinen suuruus on seitsemän prosenttia 23 000 eurosta eli 1610 euroa.
- erillisenä myöntönä tehdystä kuluapurahasta ei makseta yliopistokorvausta.
- apurahansaaja maksaa Myel-vakuutusmaksuna Melalle noin viisitoista prosenttia työskentelyapurahasta (eli noin 3450 euroa).

IO+I KYSYMYSTÄ YLIOPISTOSITOUKSESTA

Miksi tällainen sitoumus on tehty?

Ensi sijassa apurahansaajan aseman parantamiseksi ja selkiyttämiseksi. Säätiöt voivat sitoumuksen avulla vaikuttaa siihen ja vakuuttaa siitä, että apuraha todella jää apurahansaajalle ja että apurahansaaja myös saa yliopis-

tolta tai tutkimuslaitokselta asianmukaiset työskentelytilat. Samalla sitoumus lisää olennaisesti yliopistojen tietoa rahoituksen hakijoista ja mahdollistaa niitä ennalta koimaan työskentelytilojen tarpeen.

Mitä etua sitoumusmalli tuo säätiöille?

Apurahansaajien hyvinvointi on säätiöiden etu. Tämän lisäksi toimiva sitoumusmalli tekee säätiörahoituksesta haluttua yliopistojen näkökulmasta. Mikäli säätiöt ja yliopistot laajamittaisesti käyttävät sitoumusta, sitoumukset toimivat päteväenä laskurina siitä, miten suurella summalla suomalaiset säätiöt vuosittain rahoittavat kus-

sakin yliopistossa tehtävää tutkimusta. Tällaista lukua ei ole aikaisemmin täsmällisesti pystytty määrittelemään. Sitoumusten avulla kotimainen kilpailtu säätiörahoitus voidaan saattaa osaksi opetus- ja kulttuuriministeriössä laadittua yliopistojen rahoitusmallia ja siten valtion resurssienjakoon vaikuttavaksi tekijäksi.

Miksi säätiöiden tulee maksaa seitsemän prosenttia apurahasta yliopistokorvauksena yliopistolle?

Säätiöt ovat toivoneet yhteisiä pelisääntöjä suhteessa yliopistojen vaatimiin niin sanottuihin yleiskustannusosuuksiin. Seitsemän prosenttia on Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan suositus, mutta säätiöt tekevät itse yliopistokorvausta koskevat päätöksensä. Nykyi-

nen käytäntö on kirjava. Osa säätiöistä on maksanut yliopistoille korvauksen apurahansaajan aiheuttamista kuluista. Osa säätiöistä on maksanut apurahansaajille työskentelyapurahaa, josta apurahansaajan on itse täytynyt maksaa yliopistoille työhuonekorvaus.

Mitä apurahoja seitsemän prosentin yliopistokorvaus koskee?

Yliopistokorvaus kytkeytyy henkilökohtaisiin työskentelyapurahoihin, jotka on tarkoitettu vähintään neljän kuukauden tieteelliseen työskentelyyn suomalaisessa

yliopistossa tai tutkimuslaitoksessa ja jotka kuuluvat Myel-vakuuttamisen (Melan) piiriin.

Mitä säätiörahoitusta seitsemän prosentin yliopistokorvaus ei koske?

Yliopistokorvausta koskeva suositus ei koske suoraan yliopistoille maksettavaa tutkimushankerahoitusta,

matka-apurahoja ja laitehankintoihin tai muihin tutkimuskuluihin tarkoitettuja apurahoja.

Miten seitsemän prosentin yliopistokorvaus käytännössä lasketaan?

Mikäli säätiönne myöntää määrämittäisiä työskentelyapurahoja, käytännöllistä on lisätä siihen kylkiäiseksi seitsemän prosentin yliopistokorvauksen osuus. Esimerkiksi 25 000 euron työskentelyapurahaan tulee päälle

1750 euron yliopistokorvaus, jolloin apurahan kustannukset säätiölle tekevät 26 750 euroa. Mikäli apurahat ovat vapaamääräisiä, yliopistokorvaus tulee laskea työskentelyapurahan osuudesta.

Kun säätiömme on ottanut käyttöön sitoumusmallin, mitä muutoksia hakulomakkeeseen täytyy tehdä?

Hakulomakkeeseen tulee liittää yliopistositoumusteksti (ks. malli) ja tila yliopiston edustajan allekirjoitukselle.

Mikäli säätiö ryhtyy maksamaan seitsemän prosen-

tin yliopistokorvausta, hakulomakkeeseen tulee liittää yliopistokorvauksen suuruutta ja maksatusohjeita koskeva teksti.

Kun säätiömme on ottanut käyttöön sitoumusmallin, mitä apurahanhakijan täytyy tehdä toisin?

Apurahanhakijan on haettava tutkimukselleen suostumus yliopistolta voidakseen hakea apurahaa. Suostu-

muksen antaja, esimerkiksi laitosjohtaja, allekirjoittaa apurahahakemukseen liittyvän sitoumuksen.

Kun säätiömme on ottanut käyttöön sitoumusmallin, mitä yliopiston täytyy tehdä toisin?

Yliopiston on määriteltävä, kenellä on oikeus allekirjoittaa apurahahakemukseen liittyvä sitoumus. Yliopiston

edustajan on allekirjoitettava apurahahakemus.

Entä jos apurahanhakija ei toimi yliopiston tai muun tutkimuslaitoksen piirissä eikä toimita sitoumukseen allekirjoitusta?

Tarkoituksenmukaista on, että kaikista tieteellisen tutkimustyön apurahahakemuksista kävisi ilmi, minkä yliopiston tai tutkimuslaitoksen piirissä tutkija työskentelee. Säätiönne voi suoda hakumahdollisuuden myös

tutkijalle, joka syystä tai toisesta toimii yliopistojen ulkopuolella. Tällaiset apurahat eivät kirjaudu sitoumuksen kautta yliopiston saamaksi rahoitukseksi.

Miten käy yliopistokorvauksen, jos apurahansaaja vaihtaa yliopistoa kesken apurahakauden?

Yliopistokorvaus kuuluu sille yliopistolle, jolle se on apurahahakemuksen mukaisesti maksettu.

KÄSIKIRJOITUS

Mikko-Olavi Seppälä

YLIOPISTOYHTEISTYÖTOIMIKUNTA

Pj. Olavi Nevanlinna, professori, hallituksen puheenjohtaja, Emil Aaltosen säätiö

Ilona Herlin, dosentti, varapuheenjohtaja, Koneen Säätiö

Kai Kilpinen, filosofian maisteri, asiamies, Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry.

Juhana Lassila, filosofian maisteri, asiamies, Suomen Kulttuurirahasto

Mikko-Olavi Seppälä, dosentti, koordinaattori, Säätiöiden post doc -pooli ja Säätiöiden professoripooli

Liisa Suvikumpu, dosentti, toimitusjohtaja, Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry.

Päivi Tikka, dosentti, tutkimuspäällikkö, Maj ja Tor Nesslingin Säätiö

© Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry. – Delegationen för stiftelser och fonder rf., Helsinki 2013

GRAAFINEN SUUNNITTELU

Anne Kaikkonen / Timangi

PAINOPAikka

DMP-Digital Media Partners Oy, Helsinki 2013

www.saatiopalvelu.fi